

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A 2025-ös évi ad-hoc látogatása során a CPT küldöttsége megvizsgálta a Tiszalök és Szombathely Országos Büntetés-végrehajtási Intézetekben fogvatartott személyekkel szemben tanúsított bánásmódot és fogvatartási körülményeiket. A küldöttség a látogatás során kiváló együttműködést tapasztalt mind az országos hatóságok, mind a meglátogatott intézmények személyzete részéről.

A CPT megállapította, hogy a börtönnépesség növekedése, valamint a büntetés-végrehajtási létesítmények kapacitásának csökkenése következtében a büntetés-végrehajtási létesítmények kihasználtsági aránya körülbelül 116% volt, és az ország büntetés-végrehajtási intézeteinek túlnyomó többsége a hivatalos kapacitása fölött vagy ahhoz nagyon közel állóan működött.

Felidézendő, hogy a CPT 2023-as látogatása során több hitelt érdemlő bejelentésről szerzett tudomást, amely szerint a Tiszalök Büntetés-végrehajtási Intézet személyzete fizikailag bántalmazta a fogvatartottakat. Komoly aggodalomra ad okot, hogy a Bizottság által a 2025-ös évi ad-hoc látogatás során megkérdezett több fogvatartott azt állította, hogy a fizikai bántalmazás a 2023-as évi látogatás után is folytatódott (és rendszeresen előfordult).

Ugyanakkor a Tiszalök Büntetés-végrehajtási Intézetben a látogatás során megkérdezett fogvatartottak szerint a helyzet az utóbbi időben jelentősen javult, amit az intézmény vezetésében 2024 novemberében bekövetkezett változásnak tulajdonítottak.

Ennek ellenére, a küldöttség továbbra is kapott néhány bejelentést a fogvatartottak személyzet részéről elszenvedett fizikai bántalmazásáról, amelyek 2024 végére és 2025 elejére vonatkoztak, például arról, hogy a börtönőrök a bordáikba ütöttek és testük különböző részeit rúgták. A küldöttség több olyan állítást is hallott, amely szerint a személyzet szóbeli bántalmazást alkalmazott a fogvatartottakkal szemben.

A CPT teljes mértékben megérti, hogy időbe telik megváltoztatni egy intézmény kultúráját és biztosítani, hogy minden alkalmazott, beleértve a mindennapi végrehajtásban dolgozókat is, teljes mértékben megfeleljen az új megközelítésnek a napi működés során. Ugyanakkor nagy a kockázata a mélyen berögzült, a jelek szerint évek óta fennálló magatartásba való visszaesésnek. Következésképpen a Bizottság azt javasolja, hogy a magyar hatóságok aknázzák ki a Tiszalök Büntetés-végrehajtási Intézetben bekövetkezett legújabb ígéretes fejleményeket, és teljes mértékben támogassák az intézmény vezetését a fogvatartottak személyzet részéről történő bántalmazásának felszámolására irányuló erőfeszítéseikben.

Ami a Szombathely Büntetés-végrehajtási Intézetet illeti, a fogvatartottak többsége, akikkel a küldöttség a 2025-ös látogatása során beszélt, nem panaszkodott a személyzetre. Ugyanakkor a küldöttség kapott néhány bejelentést fizikai bántalmazásról (például lökdösésről, pofonokról, rúgásokról és kemény tárgygal való ütésről). Továbbá számos, tiszteletlen viselkedéssel és verbális bántalmazással kapcsolatos vádat hallott, beleértve a rasszista és homofób jellegűeket is.

Ami a bántalmazási vádak kivizsgálását illeti, a Tiszalök Büntetés-végrehajtási Intézetből 2018 és 2024 között jelentett, személyzet által a fogvatartottakkal szemben állítólagosan elkövetett bántalmazásról szóló ügyek többségét lezárták. Ennek oka vagy az volt, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján nem volt megállapítható bűncselekmény, vagy pedig az, hogy a cselekmény nem minősült bűncselekménynek. Továbbá számos, 2020-ra vagy 2021-re visszanyúló ügyben még folyamatban volt a nyomozás az eljárás tárgyalás előtti szakaszában. Ez aggályokat vet fel a nyomozás hatékonyságával és gyorsaságával kapcsolatban.

Továbbá néhány személy, aki a küldöttség látogatása során azt állította, hogy a börtönőrök bántalmazták, azt is elmondta, hogy a börtönőrök jelenléte a külső kórházban végzett orvosi vizsgálatuk során megakadályozta őket abban, hogy sérüléseik okát jelezhessék az egészségügyi szakembereknek. Azt is állították, hogy a sérüléseiket nem vették nyilvántartásba. Ezenkívül, különösen a Szombathely Büntetés-végrehajtási Intézetben, az intézmény egészségügyi személyzete által vezetett orvosi dokumentáció nem tartalmazta a sérülések kellően részletes leírását.

A magyar hatóságoknak meg kell tenniük minden szükséges lépést annak érdekében, hogy azok a vizsgálatok, amelyek a személyzet által a fogvatartottakkal szemben elkövetett bántalmazásra vonatkozó vádak érintik, hatékonyan, az alaposág, az átfogó jelleg, a gyorsaság és az eredményesség követelményeinek megfelelően kerüljenek elvégzésre. Ez leginkább a szükséges bizonyítékok időben történő összegyűjtését jelenti, beleértve a megfelelően rögzített orvosi bizonyítékokat (az orvosi titoktartást biztosító feltételek mellett), a CCTV- és testkamerák felvételeit, valamint a tanúvallomásokat.

A Tiszalök Büntetés-végrehajtási Intézetben tett megállapítások azt mutatják, hogy régebben gyakorlat volt, hogy az erőszakos, izgatott vagy makacs fogvatartottakat akár nyolc órára is párnázott cellákba helyezték. Ez idő alatt a kezeiket a hátuk mögött, övre erősített fémbilincsekkel kötötték le, és a bokájukat is megbilincselték. Hason feküdtek, csak alsóneműben, behajlított térddel, a kéz- és bokabilincseket pedig egy lánc kötötte össze a hátuk mögött.

A CPT úgy véli, hogy a párnázott cellák, valamint a kéz- és bokabilincsek ilyen jellegű használata teljességgel elfogadhatatlan, és egy sor alapvető intézkedést fogalmaz meg, amelyeket tiszteletben kell tartani. Különösen fontos, hogy az elkülönítés időtartama mindig a lehető legrövidebb legyen – általában percekre, ne órákra terjedően –, és hogy a felügyeletet ellátó személyzet rendszeres és gyakori emberi kontaktust biztosítson az érintett fogvatartottak számára. Továbbá a CPT úgy véli, hogy nem indokolható további fogvatartó eszközök, például kéz- és bokabilincsek alkalmazása egy párnázott cellában elkülönített erőszakos vagy izgatott fogvatartottal szemben. A fogvatartottakat semmiképpen sem szabad túlzottan kinyújtott testhelyzetben tartani, kéz- és bokabilincssel a hátuk mögött összekapcsolva, behajlított térddel.

A Szombathely Büntetés-végrehajtási Intézetben az erőszakos vagy izgatott fogvatartottakat fém kéz- és bokabilincsekkel bilincselték az ágyhoz. A CPT alapvetően úgy véli, hogy az érintett személyeket soha nem szabad ágyhoz vagy más rögzített tárgyhöz bilincselni. Ehelyett szoros felügyelet alatt kell tartani őket megfelelő környezetben.

Mindkét intézményben a tárgyi körülmények sok tekintetben kielégítőek voltak, és a küldöttség által megtekintett helyiségek többsége jó állapotban volt. Ugyanakkor, a Tiszalök Büntetés-végrehajtási Intézetben néhány kétszemélyes cellában három személyt helyeztek el az intézmény befogadóképességének túllépése miatt; ezekben a cellákban a körülmények némileg zsúfoltak voltak, ugyanis egy harmadik ágyat is be kellett helyezni a cellába.

2024. március 1-jén a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben bevezették az elítélt fogvatartottak új, I-V. kategóriákba sorolását. A kategória-besorolás a börtönélet több területét is meghatározza, beleértve az oktatásban és egyéb tevékenységekben való részvétel lehetőségeit, a cellák nyitását és bezárását, valamint a cellán kívül töltött idő mennyiségét.

Mindkét meglátogatott intézményben erőfeszítéseket tettek arra, hogy a fogvatartottak számára biztosítsák a tevékenységeket, például munkát, tanulást, szakképzést és különféle reintegrációs programokat. Azonban a lehetőségek hiánya miatt számos fogvatartottnak nem biztosítottak munkát, vagy azok nem vettek részt rendszeresen semmilyen szervezett tevékenységben. Ezenkívül mindkét meglátogatott intézményben a dolgozó nők aránya alacsonyabb volt, mint a férfiaké. Továbbá mindkét intézményben a IV. és V. kategóriába tartozó fogvatartottak közül sokan nem dolgoztak, és nem vettek részt oktatásban. Ez a tény, az esetükben alkalmazott korlátozó napi rendszerrel együtt, azt jelentette, hogy akár napi 23 órára is celláikba voltak zárva. A magyar hatóságoknak továbbra is fenn kell tartaniuk erőfeszítéseiket a fogvatartottak számára kínált tevékenységi program továbbfejlesztése érdekében.

Ami a Tiszalök Büntetés-végrehajtási Intézet HSR részlegén elhelyezett fogvatartottakat illeti, a CPT elégedetten jegyzi meg, hogy a kihívást jelentő vagy veszélyes viselkedést mutató, illetve a másoktól való védelemre szoruló fogvatartottakat már nem helyezték el ezen a részlegen; a részlegen eredeti rendeltetésének megfelelően mostantól a hosszú büntetési idejű fogvatartottakat szállásolják el.

Bár a részleg tárgyi körülményei többnyire elfogadhatóak voltak, a korábbi látogatások során feltárt számos hiányosság továbbra is fennállt: az ablakok átlátszatlan plexiüveggel voltak ellátva, ami megakadályozta a kilátást, és továbbra is átlátszó plexiüveg panelek voltak a cellák belső rácsaira szerelve. Továbbá a HSR részleg összes celláját térfigyelő kamerákkal szerelték fel, a HSR részlegen fogvatartottaknak biztosított rezsim továbbra is szegényes volt, a szabadtéri edzőterek pedig kicsik és nyomasztóak voltak. Ráadásul a HSR részlegen fogvatartottakat továbbra is szisztematikusan megbilincseltek, valahányszor elhagyták a cellájukat. A Bizottság számos ajánlást fogalmaz meg a magyar hatóságok számára e hiányosságok orvoslása érdekében.